

# Dwalende gedachten bij een laureaat

Op 17 september is aan prof. dr. mag. Edward Schillebeeckx de Erasmusprijs uitgereikt. De plechtigheid in het paleis op de Dam werd voorafgegaan door een hulding in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, georganiseerd door een vriendencomité. In deze laatste bijeenkomst van vrienden en geestverwanten traden op: prof. dr. Harry Kuitert, de gereformeerde theoloog, die in zijn eigen kerk grote weerstand ondervindt vanwege zijn onorthodoxe opvattingen; prof. dr. Hans Küng, de katholieke theoloog uit Duitsland met wereldfaam, wiens leeropdracht hem door de kerkelijke overheid is ontnomen vanwege zijn kritische visie op de interne situatie in zijn eigen kerk; Huub Oosterhuis, de bevlogen pastor, die de thema's van het evangelie op een dichtelijk ingetogen wijze aan de huidige generatie doorgeeft, maar als ambtsdrager niet past binnen de regels die de kerk daarvoor stelt; Paul Beugels, een oud-KVP-er, die het in de KVP niet meer kon uithouden omdat hij het daar te benauwd vond. De leiding van de bijeenkomst was in handen van Dick de Zeeuw, de oud-voorzitter van de KVP, die indertijd met zo veel gedrevenheid een eigen visie verkondigde over een spiritueel en progressief CDA tegenover de gevestigde zienswijze, dat dit zijn val als voorzitter veroorzaakte, waarna hij teleurgesteld het CDA verliet.

Schillebeeckx, temidden van vrienden en geestverwanten, die op deze hoogtijdag van hun verbondenheid doen blijken. Het is opvallend, hoe nadrukkelijk het establishment van kerk en politiek op een bijeenkomst als deze ontbreekt. En de ge-

dachte dringt zich op, of dit wellicht typerend is voor de positie waarin spirituele, onafhankelijk denkende personen in de gevestigde instituties van de christelijke wereld terecht komen. Welk type leidinggevenden verdragen wij in ons midden, of, beter gezegd, kiezen wij zelf uit? Of, misschien nog beter gezegd, aan welk type leidinggevenden vertrouwen wij ons toe? Concreet binnen het CDA: beschouwen wij Schillebeeckx als één van ons? Hijzelf kiest nadrukkelijk tegen het CDA. 'Ik zeg niet', aldus Schillebeeckx, 'dus moet je op de CPN, de PvdA, de PSP of de PPR stemmen. Dat is nog een andere kwestie. Maar dat het voor christenen op dit ogenblik, vanuit het evangelie, een plicht is om wat men noemt links te stemmen, dat is voor mij evident. Ik zie niet in hoe je een andere keuze kan verantwoorden in het licht van de huidige wereldsituatie én in het licht van het evangelie'<sup>1</sup>. En weer dringt zich een gedachte op, namelijk hoe het mogelijk is dat Schillebeeckx – en hij is representatief voor tallozen – zich kennelijk spiritueel op geen enkele wijze door het CDA aangesproken voelt.

Is het niet intrigerend, dat de wijze waarop Schillebeeckx poogt door te dringen tot het hart van het evangelie, dat de wijze waarop hij poogt onze geschiedenis en onze cultuur te verstaan, dat de wijze waarop hij evangelische noties legt boven op de werkelijkheid van het kerkelijk, maatschappelijk en staatkundig leven, in de grond van de zaak precies de werkwijze is die wij óók van het CDA verwachten? Maar hoe komt het dan, dat het lijkt alsof er twee werelden zijn, de wereld van

<sup>1</sup> *God is ieder ogenblik nieuw; gesprekken met Edward Schillebeeckx*, door Huub Oosterhuis en Piet Hoogeveen. Ambo, Baarn, 1982, blz. 120.

Schillebeeckx en de zijnen, en de wereld van de gevestigde instituties (waaronder het CDA), 'and never the twain shall meet'?

Er is kennelijk méér aan de orde dan de keuze voor een politieke partij. In het proces van herbezinning op de essenties van het christendom en op de wijze waarop het in onze cultuur verschijnt, komt de vraag op ons af naar de diepte van de tegenstellingen. Leven wij nog vanuit dezelfde spiritualiteit, zij het dat wij in de (politieke) praktijk van alledag tot verschillende keuzes komen; óf hebben wij in feite in ons leven andere oriëntatiepunten gekozen? Ik heb het vermoeden dat het laatste het geval zou kunnen zijn.

Maar áls dit zo is, dan zou het voor het CDA benauwend kunnen worden. Want het zou betekenen, dat de vernieuwingsbeweging binnen christelijke kring zich in feite buiten het CDA om voltrekt en dat het CDA blijkbaar niet over de antenne beschikt om daarop af te stemmen. Dan zou het weleens meer dan een toeval, dan zou het een teken kunnen zijn, dat personen als de voorzitter van de PvdA Max van den Berg en dat Bas de Gaay Fortman 'vanzelfsprekend' thuis horen in het milieu waarin de huldiging plaats vond en dan ook aanwezig waren en prominente vertegenwoordigers van het CDA niet. Is het CDA een cultuur-kritische en een maatschappij-kritische partij? Kan het CDA dat ooit worden? Voor het antwoord op deze vragen lijkt mij beslissend, of het CDA bij macht zal zijn om door de hoempa-muziek van de verkiezingen heen de spiritualiteit aan te boren van vernieuwende krachten binnen de christelijke gemeenschap, zoals bijvoorbeeld Schillebeeckx, maar hij niet alleen. Waar voelen



mr. W. C. D. Hoogendijk

wij ons thuis; wie zijn onze 'geest'-verwanten?

Deze column is niet bedoeld om Schillebeeckx te lanceren als de geestelijke leider voor het CDA, maar wél om naar aanleiding van zijn laureaat een onderwerp van wijdere strekking aan de orde te stellen. Hoe kiezen wij onze posities in de politiek? Volgens mij zal dit moeten gebeuren *in relatie tot* de toonaangevende stromingen in christelijke kring, binnen de partij en daarbuiten! Volgens mij is dit een thematiek die legitiem aan de orde mag zijn, binnen de afdelingen, in de partijraad, als achtergrond van onze politieke praxis in het parlement. Zonder deze confrontatie dreigt het CDA een ontzield institutie te worden.

Tenslotte, wie zich wil oriënteren in het gedachtengoed van Schillebeeckx, heeft thans een beknopt overzicht ter beschikking. Het reeds eerder genoemde vrienden-comité heeft een Ambo-boekje verzorgd, waarin de opvattingen van Schillebeeckx gerubriceerd naar een veelheid van thema's in interview-vorm worden gepresenteerd, niet afsluitend maar prikkelend om er zelf over door te denken. Voor wie zich bedrukt voelt door de identiteitscrisis van het gevestigde christendom is dit inspirerende lectuur!